

Рецензия

от д-р Евгения Делчева Ангелова –
доцент във ФМИ при ПУ „Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

в област на висше образование **1. Педагогически науки**;
професионално направление **1.3. Педагогика на обучението по ...**;
докторска програма *Методика на обучението по информационни технологии*

Автор: Ваня Ангелова Иванова

Тема: *Интензификация на процесите на изпитване и оценяване по английски език с помощта на ИТ*

Научни ръководители: проф. д-р Снежана Георгиева Гочева-Илиева – ФМИ при ПУ „Паисий Хилендарски”, и проф. д-р Асен Кънчев Рахнев – ФМИ при ПУ „Паисий Хилендарски”

1. Общо представяне на получените материали

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на Заповед № Р33-5305 от 24.11.2015 г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“, с която съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Интензификация на процесите на изпитване и оценяване по английски език с помощта на ИТ“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: **1. Педагогически науки**; професионално направление: **1.3. Педагогика на обучението по ...**; докторска програма: *Методика на обучението по информационни технологии*. Автор на дисертационния труд е Ваня Ангелова Иванова – докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Компютърни технологии“ с научни ръководители проф. д-р Снежана Георгиева Гочева-Илиева и проф. д-р Асен Кънчев Рахнев от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от Ваня Иванова комплект материали е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“ и включва следните документи:

- Молба до Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- Европейски формат на автобиография;
- Диплома за образователно-квалификационна степен „магистър“: регистрационен № БАФ-7, от 30.09.1993 г.;
- Приложение към диплома за образователно-квалификационна степен „магистър“, регистрационен № БАФ-7, от 30.09.1993 г.;
- Удостоверение за признаване на диплома за висше образование за ОКС „магистър“ А-2379\17.10.2011 г.;
- Заповед Р33-862/05.03.2013 г. за зачисляване в докторантура;
- Заповед № 84/19.11.2013 г. за комисия за провеждане на изпит за докторантски минимум;

- Протокол от 22.11.2013 г. за успешно издържан изпит по специалността с успех Отличен (6.00);
- Протокол № 3-2014/2015 от 21.01.2015 г. от КС за откриване на процедура за предварително обсъждане на дисертационния труд;
- Заповед Р33-2667/25.06.2015 г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ за разширяване състава на КС във връзка с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- Протокол № 7-2014/2015 от 30.06.2015 г. от КС за предварително обсъждане на дисертационния труд;
- Заповед Р33-3299/15.07.2015 г. за отчисляване от докторантура с право на защита;
- Списък на всички научни публикации, изнесени доклади на международни, национални конференции и семинари, учебни и учебно-методически помагала, участия в проекти на Ваня Иванова;
- Служебна бележка Изх. № НПД 720/16.11.2015 г. от НПД при ПУ „Паисий Хилендарски“ за участие в научни проекти;
- Списък на научните публикации по темата на дисертационния труд;
- Списък на изнесени доклади на международни и национални конференции и семинари, свързани с темата на дисертационния труд;
- Дисертационен труд с декларация за оригиналност;
- Автореферат;
- Копия на научните публикации по темата на дисертационния труд;
- Декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- Справка за спазване на специфичните изисквания на ФМИ при ПУ, съгласно чл. 36 (1), т. 9 от ПРАСПУ за придобиване на образователна и научна степен „доктор“;
- CD с всички приложени документи в електронен вид.

Комплектът е пълен и документите в него са акуратно оформени и подредени в съответствие с приложения списък.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Ваня Ангелова Иванова е завършила Езикова гимназия „Пловдив“ с квалификация „Учител по английски език“, след което е завършила висше образование в ПУ „Паисий Хилендарски“ – магистърска степен, с квалификация „Преподавател по български език и литература и английски език и литература“. В продължение на три години е учител по английски език най-напред в Езикова гимназия „Пловдив“, а след това в СОУ „Св. Софроний Врачански“ в гр. Пловдив. От 1996 година работи във ФМИ при ПУ „Паисий Хилендарски“ първо като преподавател и старши преподавател, а след издържан конкурс през 2004 г. последователно като асистент, старши асистент и главен асистент.

Преподава общ и специализиран английски език на студенти от всички специалности от редовно и задочно обучение от бакалавърска степен, както и на студенти от магистърска степен специалност „Бизнес информатика с английски език“. Работи активно със студентите, като има защитили 12 дипломанти-магистри. Води изборни курсове.

В периода 1999-2000 г. преминава едногодишна специализация във Великобритания за работа с деца от основно и средно училище, както и обучение и практика по програма за повишаване на уменията на децата за четене.

Едновременно с преподавателската си дейност, гл. ас. Ваня Иванова развива и научно-изследователска дейност. Общият списък на научните публикации включва 21 работи, като 5 от тях са в научно-методически списания. Ваня Иванова участва активно в реализацията на международни и национални образователни и изследователски проекти, като в периода 2005 – 2015 г. е участник в 6 международни и 5 национални и университетски проекти. Участва с доклади в работата на 8 международни и 5 национални научни конференции и семинари.

3. Оценка на актуалността на темата на дисертационното изследване и целесъобразността на поставените цели

Проблематиката на дисертационното изследване е насочена към процесите на изпитване и оценяване по английски език чрез използване на информационните технологии и възможностите за тяхната интензификация с цел повишаване ефективността на обучението.

Обучението по английски език се провежда не само на всички нива на образование у нас, но и в различни специализирани в езикова подготовка образователни центрове, тъй като голям брой институции в областта на образованието и бизнеса изискват сертификат за владеење на английски език при кандидатстване за обучение или работа съгласно Общата европейска езикова рамка. Все повече се засилва необходимостта от надеждни знания и умения за общуване на английски език, което е свързано с увеличаващата се интеграция на страната като член на ЕС и разширяването на пазара на труда. Често дипломираните студенти от Факултета по математика и информатика при ПУ „Паисий Хилендарски“ започват работа в софтуерни фирми в България или чужбина, където владеењето на английски език е основна предпоставка за реализиране на техния потенциал като специалисти. Фирмите акцентират върху изискванията си за адекватно ниво на владеење на чуждия език към бъдещите си служители, което трябва да бъде осигурено от обучението по английски език по време на висшето образование на студентите. Един от основните инструменти при оценяване на различните езикови умения, който може да се прилага на всеки етап от обучението – за определяне на входно ниво, за междинен контрол и като заключителен етап в края на обучението, е тестовото изпитване. Проблемът за интензификацията на процесите на изпитване и оценяване по английски език чрез използване на информационните технологии е особено актуален за преподавателите от висшите училища.

Считам, че представеното дисертационно изследване е актуално поради необходимостта от подготовката на изключително голям брой учащи се и многократните изпитвания на всеки един от тях, а разработването на изпитните материали и оценяването им е труден и продължителен процес.

Поставените от докторанта цел и задачи в изследването са коректно обосновани и формулирани.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд на Ваня Иванова на тема „Интензификация на процесите на изпитване и оценяване по английски език с помощта на ИТ“ е структуриран в следните части: Въведение, четири глави, Заключение и Библиография и е в обем 152 стр., като основната част е 129 стр., библиография – 22 стр. Използваната литература включва 220 източника, от които: 120 заглавия на английски език, 100 на кирилица; 4 от общия брой са интернет източници.

Основен начин за повишаване ефективността на преподаването и активизиране на обучаемите е интензификация на дейността на образователната система и преминаване към широко използване на съвременните методи и средства на обучение. Педагогическият контекст е свързан с използването на информационни и комуникационни технологии с цел подобряване организацията на обучение, усъвършенстване на системата за диагностика и оценяване на резултатите от обучението – оценяват се знания, умения и компетентности. Основна цел на обучението по чужд език, в това число и по английски език, е развитието на личността на обучаемия – да използва езика: като средство за общуване в диалога на културите, за формиране и развитие на професионалните си интереси; самостоятелно да се усъвършенства в овладяваната от него речева дейност.

В Първа глава докторантката разглежда понятието „образователна технология“. Анализирайки различни литературни източници, за целите на дисертационното изследване възприема, че е знание за вземане на научно обосновани педагогически решения за подготовка, осъществяване и оценка на процеса на обучение. Разгледани са съвременни образователни технологии, използващи информационните и комуникационни технологии, чиято цел е повишаване на ефективността на преподаването и ученето:

- проектно-ориентирано обучение – целта е обучаемите в сътрудничество, в продължителен период от време, да достигнат до решение на конкретен специфичен проблем и да представят резултатите от работата си пред своите колеги под формата на мултимедийна презентация, доклад, уеб-страница или др.;
- проблемно-ориентирано обучение – от обучаемите се очаква да изследват същността на проблема, да проучат възможни решения, дилеми и противоречия;
- облачни компютърни технологии – допринасят за оптимизиране на работата в екип, подобряват сътрудничеството между обучаем и обучаващ, като обучаемите имат достъп до всички учебни единици в домовете си по всяко време;
- мобилно обучение – възможност обучението да не зависи от времето и мястото.
- електронно портфолио – колекция от селектирани по определени критерии продукти за целите на обучението.

Изяснени са предимствата на уеббазираните дидактически тестове като средство за изпитване и оценяване на знанията на студентите по английски език, като за целите на дисертационното изследване се разглеждат адаптивните компютърни тестове – сложността на въпросите да се адаптира към нивото на изпитвания не само за по-голяма прецизност при оценяването, но спомагат за по-пълно и трайно усвояване на знанията, стимулират активна творческа и научна работа, усъвършенства се учебният процес и става желан от страна на обучаемите.

Основно изискване при тестовото изпитване е наличието на достатъчно голям обем въпроси, така че да се избегне преписването или наизустяването на верните отговори. В процеса на работа по дисертационния труд са търсени разнообразни решения, тъй като създаването на тестови въпроси е продължителен и трудоемък процес, който не може да бъде напълно автоматизиран. Едно решение докторантката е намерила в използване на образователния портал и съпътстващите образователни възли на DeLC (разпределена среда за електронно обучение), които подпомагат практическото провеждане на смесени, електронни и дистанционни форми на обучение във ФМИ на ПУ „Паисий Хилендарски“. Втора глава представя разработените и приложени методи за параметризация на тестови въпроси, използвайки разпределения клъстер за електронно изпитване (DeTC). Основният акцент е върху автоматично генериране на еднакви по сложност, но различни за всеки обучаем тестови въпроси от дадена тема/подтема в обучението по английски език. Въпросите са от тип дихотомия и от тип множествен избор с един или повече верни отговори; те са със структуриран отговор, свързани с оценяване на знанията на обучаемите на изучавани лексикални и граматически структури, свързване на думи с техните значения, намиране на синоними, антоними.

Парадигмата за „самостоятелно, независимо учене“ е използвана от докторантката за създаване на цялостна образователна среда и пространство, при които обучаемите стават активни участници в образователния процес – обучението е по-ефективно, студентите развиват способности за самостоятелно натрупване на знания и умения, създават се навици за обучение през целия живот. Управлението на учебната дейност се осъществява чрез създаване на богата интерактивна учебна среда, предоставяща на участниците възможност за самостоятелен и целенасочен избор. Основна характеристика на тази среда е разнообразието на материали и ресурси, създаване на условия за разгръщане на познавателна активност на всички обучаеми, в съответствие с техните индивидуални способности. За реализация на тази парадигма, в Трета глава е представен проектираният от автора на дисертационния труд технологичен модел за интензификация на изпитването и оценяването по английски език чрез използване на информационните технологии, базиращ се на разработените от докторантката пет основни критерия за оценяване на резултатите от обучението. За всеки критерий са определени по няколко типа тестови задачи с различна степен на трудност. На базата на тези критерии и прилагайки разработените инструменти за автоматично генериране на еднакви по сложност, но различни за всеки обучаем, са разработени тестове както за самоподготовка, така и за самооценка, базирани на изучавания материал. Чрез тестовете се предоставя обратна връзка както за студентите, така и за преподавателя, което е възможност за корекции на учебния процес с цел постигане на по-добри крайни резултати от обучението по чуждия език.

В Четвърта глава е описана организацията и са анализирани резултатите от проведен педагогически експеримент. Реализирани са констатиращ, формиращ и заключителен експеримент. За целта са разработени и апробирани дидактически материали (тестове), съблюдавайки разработените в Глава 3 критерии. Задачите от теста са анализирани за установяване на качеството и евентуалното подобряване на тези материали по отношение на основните характеристики – трудност, дискриминативна сила, надежност и валидност на теста. Подготвените тестове са използвани както за формиращо, така и за обобщаващо оценяване на обучаемите по разработените технологични варианти – изучаването на

предвидения материал да е съпроводено с разработените от докторантката тестове за самоподготовка. Извършеният статистически анализ дава основание на автора да твърди, че предложеният технологичен модел може да повиши ефективността на обучението и да се реализира интензификация на процесите на изпитване и оценяване на студентите по английски език чрез прилагане на информационни технологии, с което доказва издигнатата в дисертационния труд хипотеза. Според извършено анкетно проучване на мнението на студентите за тестовете за самоподготовка сред основните предимства се посочват: няма фиксирани дата и час, няма ограничение за мястото на провеждане, трудността е съобразена с нивото на владеене – това мотивира обучаемите за самостоятелно натрупване на знания и умения, създават се навици за обучение през целия живот.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Основните резултати от дисертационното изследване са публикувани в 8 научни публикации – 3 в научно-методически списания, 3 в сборници на международни и 2 в сборници на национални конференции (6 на английски и 2 на български език). Три от публикациите са самостоятелни, 5 са в съавторство. Част от резултатите са докладвани на международни и национални конференции и семинари. В края на всяка глава от дисертационния труд са посочени публикациите, свързани с представените в съответната глава резултати. Всички публикации отговарят на изискванията и се приемат за рецензиране. Общата научна продукция на докторанта включва 21 научни публикации и 13 изнесени доклада на национални и международни конференции.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приемам формулираните в края на дисертационния труд приноси, които могат да се определят като научно-приложни и приложни. Връзките между приносите, целите, задачите, мястото на описание в дисертационния труд и направените публикации са подходящо описани в таблица. С направените от докторантката публикации и докладвания на конференции, резултатите от дисертационния труд са популяризирани и са направени достояние на научната общност. Разработеният модел за интензификация на изпитването и оценяването по английски език чрез използване на информационните технологии и представените в дисертацията резултати от изследователската работа могат да бъдат използвани в преподавателската практика и на други колеги.

7. Лично участие на докторантката

Няма основание да се смята, че представеният за рецензиране дисертационен труд, както и придружаващите ги научни публикации, не са лично дело на кандидата и на неговите съавтори. Приемам, че Ваня Ангелова Иванова има реален принос в развитието на методиката на обучението по информационни технологии. Нейните резултати покриват изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

8. Автореферат

Авторефератът е в обем от 37 страници и отразява точно съдържанието на дисертационния труд. Изготвен е според изискванията, включвайки основните резултати в дисертационното изследване и съответните приноси така както са формулирани от автора.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Считам, че представеният дисертационен труд отговаря напълно на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски” и специфичните изисквания на Факултета по математика и информатика при ПУ „Паисий Хилендарски” за придобиване на образователната и научна степен „Доктор”.

Имайки предвид изложеното по-горе, **оценката ми за дисертационния труд, автореферата, научните публикации и научните приноси на Ваня Ангелова Иванова е положителна.**

Постигнатите резултати ми дават основание да предложа на Уважаемото Научно жури да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” на **Ваня Ангелова Иванова** в област на висше образование: 1. Педагогически науки; професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по ...; научна специалност: Методика на обучението по информационни технологии.

15.01.2016 г.

гр. Пловдив

Изготвил:

/Доц. д-р Евгения Ангелова/